

Fries **burgerpanel**

Fryslân inzicht

Fries Burgerpanel over
landschap in Fryslân

april 2014

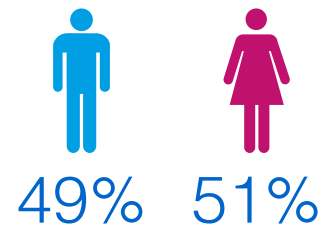
Fries burgerpanel over landschap in Fryslân

Het Friese landschap is van en voor iedereen. Veel mensen hebben verschillende meningen over het landschap. Via de meest recente enquête van het Fries burgerpanel, worden inwoners van Fryslân betrokken bij de discussie over de inrichting en toekomst van het Friese landschap. Wat zijn de voorkeuren en wensen van de panelleden wat betreft het landschap om hen heen? Merken de panelleden veranderingen in het landschap op, en wat vinden zij daarvan? Zetten zij zich in voor het Friese landschap? Deze publicatie biedt een selectie van de uitkomsten van de enquête. Beleidsmakers en organisaties die zich met het Friese landschap bezighouden, zoals LTO Noord, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschapsbeheer Friesland en de overheden, krijgen deze publicatie toegestuurd. Zij krijgen hiermee een beeld van waar het zwaartepunt in landschapsbeleid volgens de panelleden moet liggen.

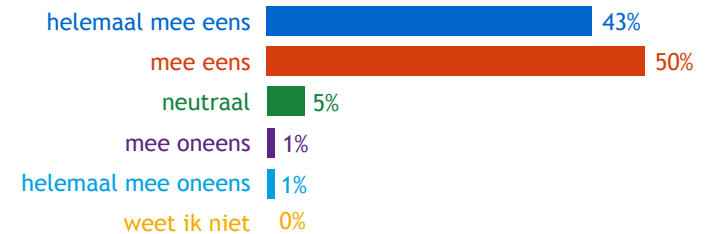
De term 'Het Friese landschap'

'Het Friese landschap' is een lastige term. Fryslân is immers rijk aan veel verschillende typen landschap: de Meren, de Wouden, de Wadden, de vlakke weiden, noem maar op. Met 'landschap' wordt in deze publicatie bedoeld: het gebied buiten de bebouwde kom.

Uit de gehele enquête blijkt dat respondenten zich erg betrokken voelen bij het Friese landschap. Zo geeft bijvoorbeeld 93% van hen aan het belangrijk te vinden hoe het Friese landschap zich in de toekomst ontwikkelt. Verder hebben veel respondenten een mening over wat er bij het Friese landschap hoort, hoe het eruit moet zien en wie ervoor verantwoordelijk is.

Ik vind het belangrijk hoe het Friese landschap zich in de toekomst ontwikkelt

Aantrekkelijkheid van het Friese landschap

Om te peilen wat voor soort landschap de respondenten aantrekkelijk vinden, is hun een drietal foto's van verschillende Friese landschappen voorgelegd. Daarbij werden twee vragen gesteld: 'Wat zijn de eerste twee woorden die bij u opkomen bij het zien van dit landschap?' en 'Geef een cijfer van 1 tot en met 10 voor de mate waarin u dit landschap aantrekkelijk vindt'. De uitkomsten van deze vragen vindt u op de komende drie pagina's. Geconcludeerd kan worden dat respondenten landschappen waarop de mens het minst invloed heeft gehad, het meest waarderen. Maar tegelijkertijd lijkt dit type landschap onder druk te staan.

Dit landschap wordt het meest gewaardeerd door de respondenten. De woorden die zij noemen bij het zien van de foto zijn overwegend positief. Dit is ook het landschap waarbij 'Fryslân' het meest wordt genoemd. Veel respondenten vinden dit landschap dus typerend voor Fryslân. Wel geven ook veel van de panelleden aan te hopen dat dit soort landschap blijft bestaan in Fryslân. Dit landschap staat volgens hen onder druk.

Wat zijn de eerste twee woorden die bij u opkomen bij het zien van dit landschap? (hoe groter het woord, hoe vaker genoemd)

'Hoop dat het zo blijft!'

'Jammer dat het er bijna niet meer is.'

'Fryske frijheid.'

'Alleen die verrekte windmolen ff weg.'

'Ik voel me hiermee vertrouwd.'

Functies van het landschap

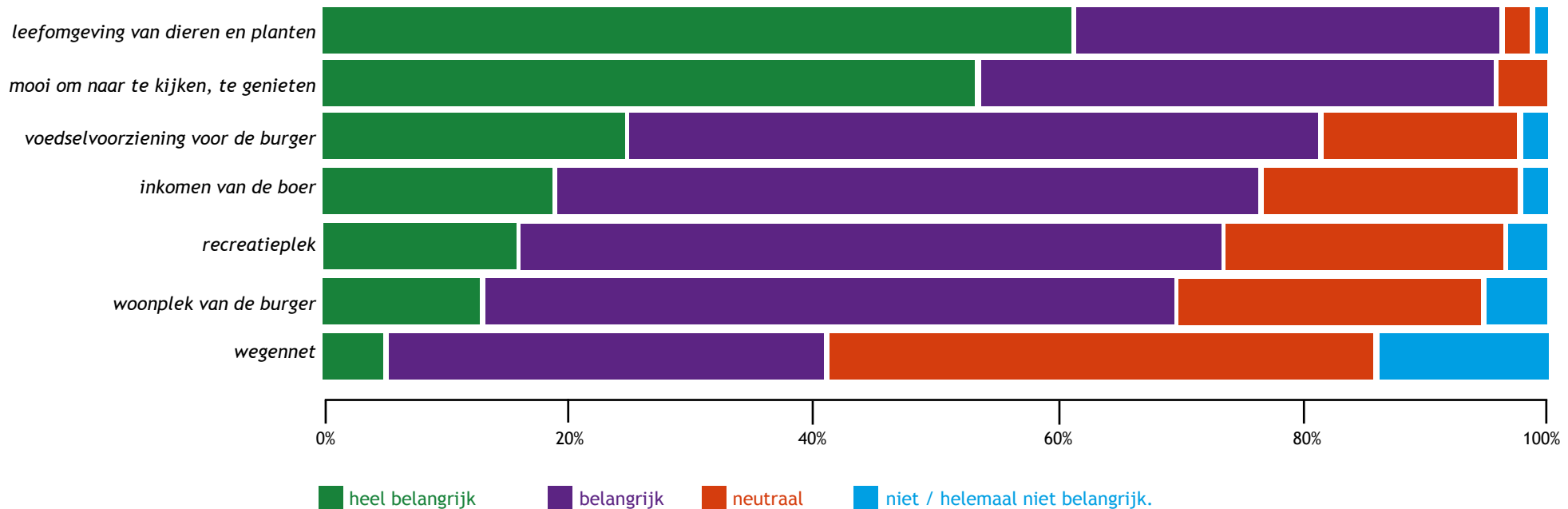
Een landschap heeft verschillende functies. Zo kan het een werkplek en een bron van inkomen zijn, bijvoorbeeld voor de boer. Voor andere mensen is het landschap een bron van voedsel, bijvoorbeeld door de gewassen die er verbouwd worden. Ook is het landschap om in te wonen; een woonplek. Daarnaast kan het landschap gezien worden als een recreatieplek; toeristen of bewoners gebruiken het om fietstochten te maken of te wandelen. Daarmee kan het landschap ook fungeren als het wegnen: mensen gebruiken het om van A naar B te komen. Verder heeft het landschap vaak een grote esthetische waarde: mooi om naar te kijken en te genieten. Tenslotte is het landschap de leefomgeving van vele dieren en planten. Welke functies vindt het Fries burgerpanel belangrijk? Dat laat de grafiek hieronder zien.

Respondenten vinden het landschap als leefomgeving van dieren en planten het meest belangrijk (97%). Ook de belevingswaarde van het landschap is voor bijna alle respondenten (96%) van groot belang.

Het landschap dat meer als gebruiksvoorwerp voor de mens dient, vinden respondenten het minst belangrijk (wegennet, woonplek en recreatieplek).

Respondenten die in plaatsen met meer dan 10.000 inwoners wonen, vinden het landschap als recreatieplek belangrijker dan respondenten die in plaatsen met minder dan 10.000 inwoners wonen.

Hoe belangrijk zijn de volgende functies van het Friese landschap voor u?

Het Friese landschap in ontwikkeling/ Elementen in het landschap die de afgelopen jaren zijn toegenomen

Het Friese landschap is in ontwikkeling. Sommige elementen in het landschap nemen in grootte of aantal toe, andere elementen nemen af, en weer andere blijven gelijk. Aan de leden van het Fries burgerpanel is gevraagd of zij veranderingen in het landschap merken ten opzichte van tien jaar geleden. Op deze pagina ziet u welke elementen de respondenten vooral in aantal hebben zien toenemen. Het percentage dat u voor de verschillende elementen ziet, geeft aan hoeveel respondenten hebben aangegeven dit element te hebben zien toenemen. Vervolgens wordt aangegeven of de respondenten deze toename een goede of slechte zaak vinden.

Elementen die zijn toegenomen

78% *bedrijventerreinen*

69% *moderne windmolens*

63% *wegen*

63% *woningen*

61% *fiets- en wandelpaden*

44% *maïsland*

Vindt u dit een goede of slechte zaak?

😊 ☹️ 😐?
13% 51% 14%

😊 ☹️ 😐?
22% 34% 13%

😊 ☹️ 😐?
18% 30% 15%

😊 ☹️ 😐?
15% 27% 21%

😊 ☹️ 😐?
57% 1% 3%

😊 ☹️ 😐?
3% 27% 14%

De meningen over de toename van elementen zijn vrij verdeeld. Alleen over de toename van bedrijventerreinen en wandel- en fietspaden zijn de respondenten het overwegend met elkaar eens. Meer dan de helft van hen vindt de toename van bedrijventerreinen een negatieve ontwikkeling. De toename van wandel- en fietspaden is juist de enige duidelijk positieve ontwikkeling.

Over de toename van het aantal windmolens en woningen bestaat de meeste verdeeldheid onder de respondenten.

Het Friese landschap in ontwikkeling/ Elementen in het landschap die de afgelopen jaren zijn afgenomen

Aan de leden van het Fries burgerpanel is gevraagd of zij veranderingen in het landschap opmerken ten opzichte van tien jaar geleden. Op deze pagina ziet u welke elementen de respondenten vooral in aantal hebben zien afnemen. Het percentage dat u voor de verschillende elementen ziet, geeft aan hoeveel respondenten hebben aangegeven dit element te hebben zien afnemen. Ook wordt aangegeven of de respondenten deze afname een goede of slechte zaak vinden.

Elementen die zijn afgenomen

70%	vee in de wei
62%	weidevogels
56%	bloemrijke grasweiden
34%	afwisseling van het landschap
30%	bos en natuur

Vindt u dit een goede of slechte zaak?

😊	😞	😐?
3%	64%	3%
😊	😞	😐?
1%	60%	1%
😊	😞	😐?
2%	52%	2%
😊	😞	😐?
2%	31%	1%
😊	😞	😐?
1%	29%	0%

De respondenten die merken dat bepaalde elementen in het landschap zijn afgenomen, zijn het erover eens: deze afname is een slechte zaak. Het gaat hier met name om de afname van flora en fauna (zowel in de natuur als 'van de boerderij'), en afwisseling van het landschap.

Het Friese landschap in ontwikkeling/ongerustheid

Op de pagina's hiervoor is al duidelijk geworden dat respondenten vinden dat het Friese landschap verandert. Zij hebben aangegeven dat zij dit soms een slechte zaak vinden. In totaal 13% van de panelleden maakt zich niet ongerust over het landschap. Een grote groep doet dat wel. De redenen daarvoor zijn divers. Het komt erop neer dat men zich zorgen maakt dat het Friese landschap zoals we dat kennen steeds meer verdwijnt door nieuwe ontwikkelingen in de landbouw, economie, energievoorziening, en woningmarkt.

Vernieuwing kan best, maar wel met visie.

Respondenten zijn ongerust, maar geven ook aan dat vernieuwing nodig is voor de boeren, de economie en de vitaliteit van de provincie. 62% stelt ook dat in het landschap plaats genoeg is voor alle functies en activiteiten. Alleen gebeurt dit nu volgens veel respondenten nog vrij ondoordacht. Het is volgens velen dan ook zaak om een betere visie te ontwikkelen.

Ik ben ongerust over de ontwikkeling van het Friese landschap

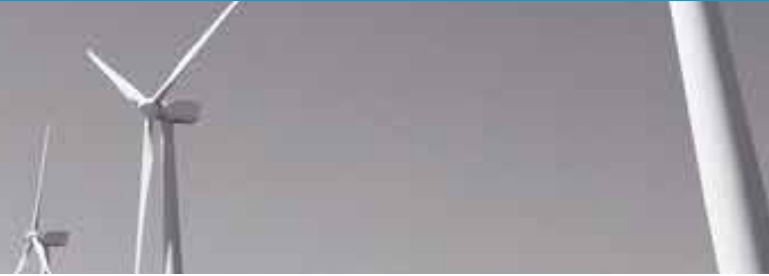
Respondenten jonger dan 35 jaar zijn minder ongerust dan respondenten ouder dan 35 jaar. Van de eerste groep maakt 41% zich ongerust, van de tweede groep is dat 60%.

Waar bent u ongerust over als het gaat om de ontwikkeling van het Friese landschap?

'Er mag best vernieuwing in het landschap plaatsvinden. Fryslân is geen openluchtmuseum. Er kunnen best dingen naast elkaar aanwezig zijn. Maar vernieuwing moet wel met zorg gebeuren. Daar ontbreekt het vaak aan.'

- 29% **woningen/bedrijven:** toename of slechte inpassing van woningen en/of bedrijven.
- 26% **ontwikkelingen boerenbedrijf:** schaalvergroting, verdwijnen kleine boerderijen, vee op stal, teveel eentonig gewas.
- 18% **biodiversiteit:** afname van flora en fauna.
- 17% **windmolens:** toename of slechte inpassing van windmolens.
- 16% **diversiteit:** verrommeling en/of versnippering van het landschap, en aan de andere kant toename van eentonigheid van het landschap.
- 14% **wegen:** toename of slechte inpassing van wegen.
- 7% **economie/overheid:** teveel focus op economisch belang en te weinig visie van de overheid.

Het Friese landschap in ontwikkeling/ongerustheid

Waar maakt u zich ongerust over?

Wegen

'Ik ben bang dat er zinloze wegen worden gemaakt, bijvoorbeeld de vierbaansweg naar Dokkum! Die wegen zijn een enorme inbreuk op het soms eeuwenoude landschap en totaal overbodig door de afnemende verkeersstromen. Verspild geld! Beter nadenken!'

Eenheidsworst

'Voor mijn gevoel gaan de landschappen in de verschillende delen van Fryslân steeds meer op elkaar lijken. Het wordt een eenheidsworst en dat vind ik jammer. We moeten juist alle verschillende typen landschappen koesteren en goed onderhouden.'

'Ik bin bang dat Fryslân straks ien grut agrarysk yndustryterrein wurdt. Saai en ientoanich, fersierd mei wynmûnes en mei gebrek oan biodiversiteit.'

Grijze schimmel

'Bedrijventerreinen breiden zich als grijze schimmel uit op zeer zichtbare locaties. Dit is reclame voor bedrijf en gemeente, maar het resultaat is afname van rust en het mooie uitzicht.'

Schaalvergroting

'De schaalvergroting van de landbouw, gekoppeld aan grote, smaakloze, puur functionele bedrijfsgebouwen. Teveel velden met maïs.'

Dieren

'Ik vind het vooral erg dat onze weidevogels verdwijnen... Evenals de dieren (koeien) in de wei. Friesland is mooi met beesten, houden zo!'

Windmolens

'Opwekken van energie via windmolens snap ik, maar concentreer dat dan op één plek! Er zijn nu al teveel moderne windmolens kriskras overal zichtbaar. Die ruïneren het uitzicht!'

Economische belangen

'Ik maak me ongerust dat de economische belangen soms de overhand voeren. Tevens twijfel ik over de lange termijn visie, ben bang dat die ontbreekt bij de Provincie.'

Ontbreken van visie

'Verrommeling van het landschap. Steeds meer bebouwing, terwijl er in Friesland honderden huizen, bedrijfsterreinen en kantoorpanden leegstaan. Op allerlei plekken ontstaan onzinnige (kleine) bedrijventerreinen en woonhuizen van 'zielloze' architectuur. Waarom nog meer bij bouwen?! Nog meer vervuiling en nog meer vermindering van de leef- en broedgebieden voor de dieren. Ik pleit voor een regionaal plan.'

Verantwoordelijkheid

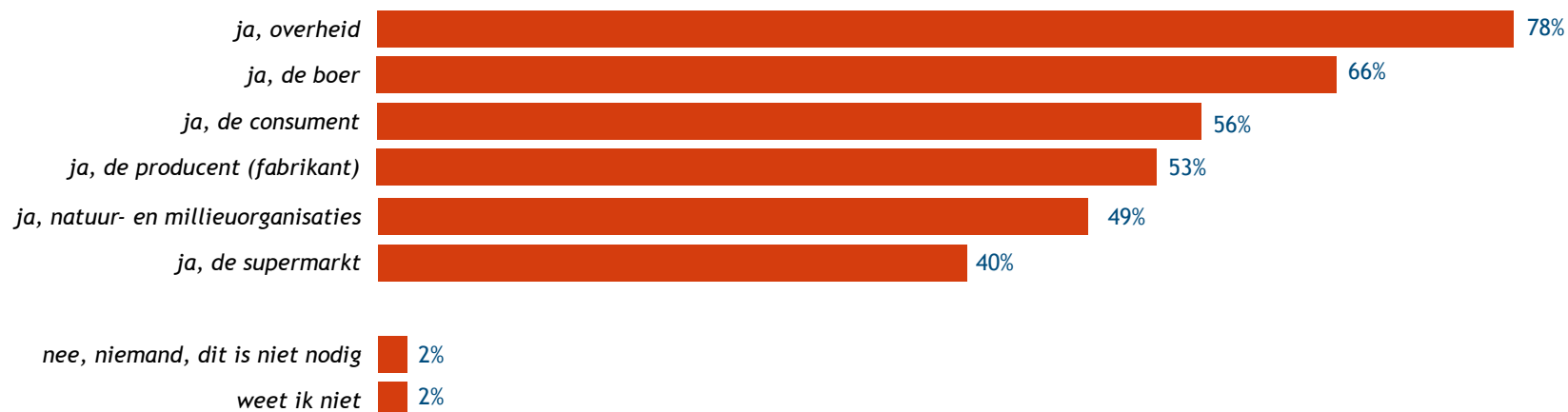
Het landschap is van en voor iedereen. Betekent dit ook dat de verantwoordelijkheid voor het landschap bij iedereen ligt? Bijvoorbeeld bij de productie van landbouwproducten zijn verschillende partijen betrokken, zoals boeren, supermarkten en de overheid. Al deze partijen kunnen elk hun verantwoordelijkheid nemen rondom behoud van het landschap. Aan de panelleden is gevraagd wie er verantwoordelijkheid moet nemen.

Volgens driekwart van de respondenten hoeft niet elke partij evenveel verantwoordelijkheid te dragen voor het behoud van landschap als het gaat om de productie van landbouwproducten. Vooral de overheid moet dat volgens hen doen.

Tweederde van de respondenten noemt de boer als verantwoordelijke. De supermarkt is volgens de respondenten het minst verantwoordelijk.

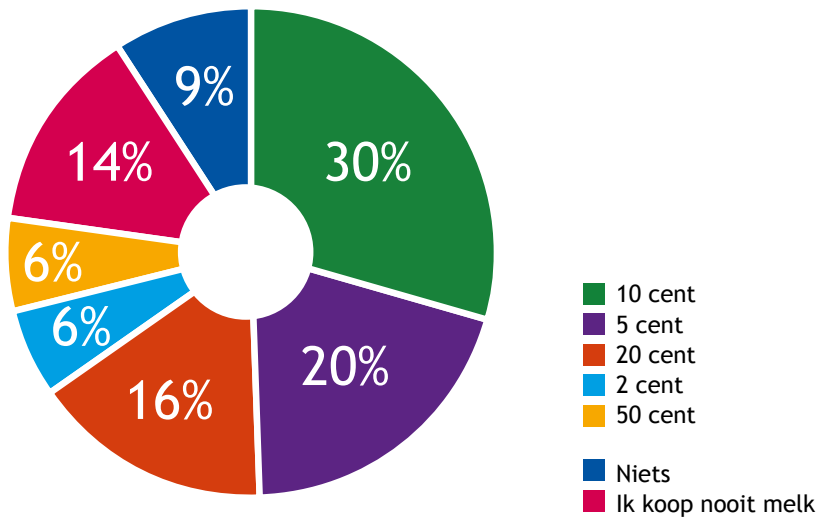
Bijna één op de vijf panelleden vindt dat alle genoemde partijen verantwoordelijk zijn.

Verschillende partijen, zoals boeren, supermarkten of de overheid, zijn bij de productie van landbouwproducten betrokken. Zijn er partijen die verantwoordelijkheid moeten nemen richting behoud van het landschap? (meerdere antwoorden mogelijk)

Bereidheid om extra geld uit te geven

Hoeveel extra geld zou u bereid zijn te betalen als een pak melk geproduceerd is door een melkveehouderij, waar extra zorg is voor het behoud van landschap?

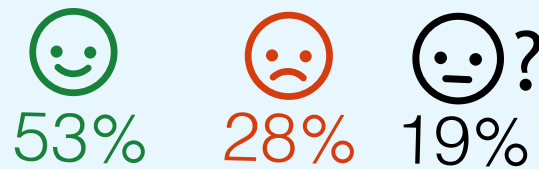

De bereidheid om wat extra geld uit te geven aan landschap is groot. Meer dan driekwart van de respondenten zou iets meer willen besteden aan een pak melk als dit geproduceerd is door een melkveehouderij, waar extra zorg is voor het behoud van landschap. Wel valt op dat meer dan de helft van de respondenten 10 cent of minder extra wil geven.

Meer dan de helft van de panelleden vindt het een goed idee om een keurmerk in het leven te roepen, waarmee aangegeven wordt dat een product geproduceerd is op een voor het landschap duurzame manier.

Er zijn nu al keurmerken die bijvoorbeeld het dierenwelzijn (zoals het Beter Leven-keurmerk) bevorderen. Vindt u dat er ook een keurmerk moet komen voor producten afkomstig van een bedrijf dat extra aandacht besteedt aan landschapsonderhoud?

Eigen bijdrage aan het Friese landschap

47%

van de panelleden zou inspraak willen hebben in beleidsplannen over de eigen landschappelijke omgeving.

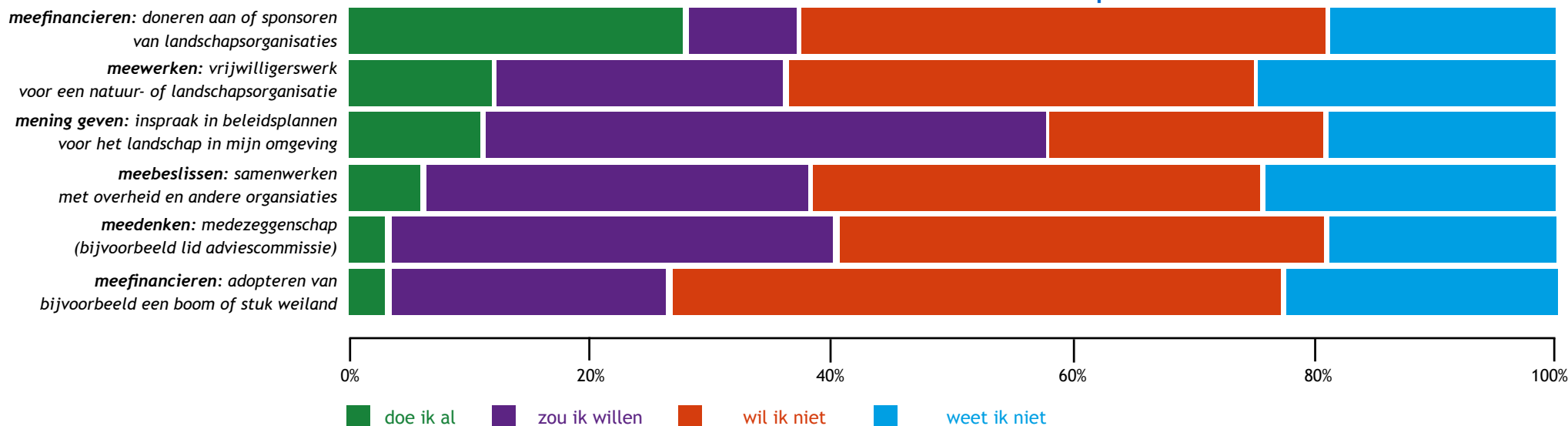
Burgers nemen en krijgen steeds meer verantwoordelijkheid voor verschillende publieke terreinen in hun eigen omgeving. Zij denken dan mee of doen mee. Dit kan ook op het gebied van natuur en landschap. Ook vanuit de Europese Unie wil men dat burgers zelf actiever mee gaan doen om het landschap leefbaar te houden. Hoe staan de leden van het Fries burgerpanel tegenover eigen inzet en verantwoordelijkheid voor het Friese landschap?

Opvallend is dat van de respondenten die zich op het moment nog niet actief inzetten voor het landschap (61%), 43% aangeeft wel bereid te zijn om dit te doen. Dit betekent dat in totaal 82% van de respondenten zich al actief inzet of dit zou willen doen. Eén op de vijf respondenten wil zich op geen enkele manier actief inzetten voor het landschap.

24% van de respondenten wil wel vrijwilligerswerk doen voor een natuur- of landschapsorganisatie.

Meer dan een kwart (28%) van de panelleden doneert aan of is sponsor van landschapsorganisaties.

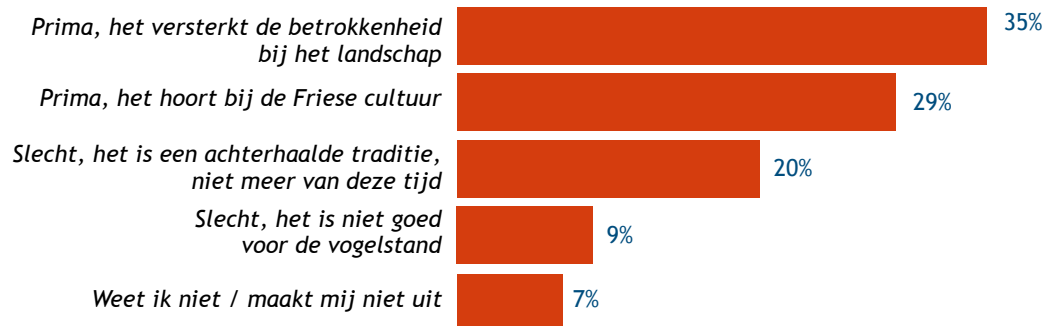
Zou u zich actief willen inzetten om het landschap te onderhouden?

Kievitseieren zoeken

In een enquête over het Friese landschap, die ook nog eens in de 'aaisikerstiid' is gehouden, kan een vraag over het 'aaisykjen' (kievitseieren zoeken) natuurlijk niet ontbreken. Het blijkt dat de ruime meerderheid van de respondenten (64%) het kievitseieren zoeken prima vindt. De 'grootste' reden hiervoor is dat het de betrokkenheid bij het landschap versterkt.

Conclusies

Uit de antwoorden op de vragen blijkt dat de panelleden zeer betrokken zijn bij het Friese landschap. Vele respondenten hebben een mening over het landschap. Deze meningen zijn divers. Een deel van de respondenten maakt zich zorgen over de manier waarop veranderingen plaatsvinden. Zij zien verrommeling ontstaan, en aan de andere kant meer eenvormigheid. Belangrijk voor iedereen is dat het Friese landschap zijn karakter blijft behouden. En tegelijkertijd meegaat met de tijd. Respondenten stellen dat daar visie voor nodig is. Overheid, natuur- en landschap-organisaties, bedrijven en burgers zouden beter met elkaar moeten afstemmen wat betreft vernieuwingen in het landschap. Duidelijk is ook dat respondenten zich zelf ook wel actiever in willen zetten voor het landschap. Vooral de behoefte om de eigen mening te geven is groot. Het is aan landschapsorganisaties en overheden om hier gebruik van te maken.

Het Fries burgerpanel is een groep inwoners van Fryslân die zijn mening geeft over bepaalde onderwerpen. Deze onderwerpen dragen de panelleden zelf aan, of worden door bepaalde instellingen aangedragen. Ook het Fries burgerpanel inzetten? Kijk op www.friesburgerpanel.nl Lid worden van het Fries burgerpanel? Kijk op www.friesburgerpanel.nl/aanmelden

Colofon

'Fries burgerpanel over landschap' is een uitgave van Partoer, april 2014
m.m.v. Kening fan 'e Greide

Deze uitgave is financieel mogelijk gemaakt door de provincie Fryslân.

Auteurs
Inge de Vries
Maeike Lok

Eindredactie
Sonja Toonstra

Opmaak
Jongens van de Jong

Partoer
Westersingel 4
8913 CK Leeuwarden
T (058) 234 85 00
www.partoer.nl

Fries Burgerpanel is een initiatief van Partoer